

BEGROOTING DER UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL, DIENST 1900.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het wetsontwerp tot vaststelling der begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1900, gaf in de afdeelingen der Kamer aanleiding tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Nu in den toestand onzer financiën sedert het vorige jaar wellicht eenige maar geene belangrijke verbetering valt te bespeuren, konden sommige leden niet goedkeuren, dat het eindcijfer van deze begrooting belangrijk hooger is dan dat der vorige. Zij hadden gehoopt, dat de Minister, zoolang de financieele toestand onveranderd bleef, het eindcijfer, zooals de Kamer dit ten vorigen jare heeft verlaagd, als een maximum zou hebben beschouwd, hetwelk hem in staat zou stellen met de voltooiing van ons vestingstelsel langzaam voort te gaan, totdat onze financiën weder het aannemen van een sneller tempo zouden toelaten.

Door eenige leden werd er met nadruk op gewezen, dat de uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel over de beide laatste dienstjaren belangrijk hooger zijn geweest dan de bedragen, daarvoor op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor die jaren toegestaan, ten gevolge waarvan de saldo's van vroegere dienstjaren, op den dienst 1897 nog beschikbaar tot een bedrag van ruim f 485 000, zijn geslonken en over 1899 moesten worden geraamd op vermoedelijk nog f 84 000.

Dit keurden deze leden af en onder herinnering aan hetgeen bij de behandeling der loopende vestingbegrooting in de Tweede Kamer is voorgevallen, betoogden zij, dat het overschrijden van het bedrag, op hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting uitgetrokken, niet aangaat. De Kamer heeft toen getoond, dat zij voor de voltooiing van het vestingstelsel betrekkelijk weinig wilde hebben uitgegeven en deze uitspraak behoorde door de Regeering te zijn geëerbiedigd.

Enkele leden zagen in het maken van bomvrije gebouwen in de forten geen heil. Zij meenden, dat de artilleristische wetenschap, die bij voortdurende snelle vorderingen maakt, binnen betrekkelijk korten tijd deze kostbare werken voor de verdediging waardeloos zal weten te maken. Waar nu ook onze forten in hun tegenwoordigen vorm voor verdediging niet geschikt zijn, waren deze leden van oordeel, dat wij tot andere verdedigingsmiddelen onze toevlucht zullen moeten nemen. Ware het, zoo vroegen zij, niet mogelijk in onze inundatiestelling gebruik te maken van platboomde vaartuigen, van goede blinderingen voorzien, waarop zwaar geschut zou kunnen worden geplaatst.

Met het oog op de som, die op deze begrooting is uitgetrokken om weer in een drietal forten te kunnen beginnen met het maken van bomvrije gebouwen, waren sommige leden van oordeel, dat men niet mag voortgaan met op deze wijze jaar op jaar gelden beschikbaar te stellen, zonder zich ter dege rekenschap te geven of daarmede het beoogde doel, de verdedigbaarheid des lands en de beveiliging van onze onafhankelijkheid, kan worden bereikt.

Met instemming verwezen zij naar de woorden, door den heer KERDIJK bij de algemeene beraadslagingen over de Staatsbegrooting voor 1895 gesproken; huns inziens is het door dien afgevaardigde met betrekking tot onze defensie toen ingenomen standpunt het juiste. Beschouwt men van uit dat standpunt de wijze, waarop bij voortdurende aan de voltooiing van ons vestingstelsel, meer in het bijzonder aan die van de Stelling van Amsterdam, wordt gewerkt, dan springt het, zoo meenden deze leden, in het oog, dat de gevolgde werkwijze vrijwel ongerijmd is.

Immers één van beiden is waar, men is overtuigd, dat voor de verdediging van ons land ons vestingstelsel in het algemeen en de Stelling van Amsterdam in het bijzonder, niet kan worden gemist, of men heeft die overtuiging niet. In het laatste geval mag met de voltooiing van het vestingstelsel niet worden voortgegaan en kan men het slechts betreuren, dat reeds zoo groote offers van de natie zijn gevraagd. Maar in het eerste geval gaat het niet aan, telken jare een klein gedeelte van deze onmisbaar geachte Stelling af te werken en zóó nog lange jaren ons land onverdedigbaar te laten, om ten slotte de kans te loopen, dat, is éénmaal de Stelling voltooid, de artilleristische wetenschap aan de brisante springmiddelen eene zoodanige toepassing heeft weten te geven, dat de werken niet meer zijn te verdedigen.

Neen, de eenige juiste wijze van handelen is dan, dat men eerst zijn leger, waarop ten slotte toch alles aankomt, reorganiseere en daarna besluite tot het aangaan van eene leening om zonder verwijl en in den kortst mogelijken tijd het Vestingstelsel te voltooien. Wordt dit gedaan, dan zal men weten, hoe onze verdediging zal worden gevoerd en wat zij zal moeten kosten en zal men kunnen beoordeelen of de natie, waar zich de Staatstaak bij voortduring uitbreidt en de invoering van kostbare maatregelen van sociaal-politiek aard aanstaande is, ook de kosten der defensie zal kunnen dragen. Wel zal men ook na de voltooiing ineens, de kans loopen, dat eenmaal de werken tegen eene veranderde wijze van oorlogvoeren niet meer bestand blijken, maar zoolang de krijgswetenschap geene groote vorderingen heeft gemaakt, zal men het land althans verdedigbaar mogen achten.

De leden, die deze beschouwingen voerden, verklaarden op grond daarvan dat zij tot het beschikbaar stellen van gelden voor het op zoo langzame wijze voltooien van de Stelling van Amsterdam, als thans geschiedt, hunne medewerking niet meer zouden kunnen verleenen en wenschten daarom van den Minister een bepaald antwoord te ontvangen op de vragen, of hij de Stelling van Amsterdam in ons stelsel van verdediging onmisbaar acht, of hij gelooft dat die stelling na hare voltooiing met goeden uitslag zou kunnen worden verdedigd en welk standpunt hij voor de verdere afwerking van de stelling denkt in te nemen.

Het antwoord op de beide eerste vragen heeft de Minister ten vorigen jare bij de behandeling van hoofdstuk VIII der Staatsbegroting ontweken met de bewering, dat daarin een gansche cursus van tactiek, strategie en landsverdediging zou liggen besloten, die hij in zulk een korten tijd onmogelijk zou kunnen afwerken, terwijl hij in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer over de loopende vestingbegroting, beloofde zijn bovenbedoeld standpunt nauwkeurig te zullen aangeven. Men betreurde, dat de Minister in de thans overgelegde Memorie van Toelichting dit laatste niet heeft gedaan.

Kan de Minister op de twee eerstgestelde vragen geen bepaald antwoord geven en kan dus de quaestie in de Staten-Generaal niet worden uitgemaakt, dan zou, naar de bedoelde leden meenden, eene parlementaire commissie kunnen worden benoemd, bestaande uit leden van verschillende richtingen, die, voorgelicht door deskundigen, de quaestie aan een nauwgezet onderzoek zou onderwerpen en de kosten zou berekenen.

Andere leden waren van oordeel, dat de bedoelde commissie niet naar de waarde der Stelling van Amsterdam alleen, maar naar het nut van ons geheele vestingstelsel een onderzoek zou moeten instellen.

Het denkbeeld van de instelling eener parlementaire commissie vond van verschillende zijden krachtige bestrijding. Men meende, dat de verdedigbaarheid des lands van zoovele wisselende factoren afhankelijk is, van de sterkte des vijands bij voorbeeld en van de wijze, waarop hij aanvalt, dat op de vragen, die de commissie zou hebben te beantwoorden, geen bepaald antwoord te geven is.

Vele leden waren van oordeel, dat het beter zoude zijn, de bomvrije gebouwen in bepaalde forten der Stelling van Amsterdam geheel af te werken vóór met het maken van dergelijke gebouwen in andere forten wordt begonnen. Uit een financieel oogpunt, maar voornamelijk uit een oogpunt van defensie scheen hun dit aanbeveling te verdienen. Immers de werken, waar men bezig is fundeeringssputten te ontgraven of bomvrije gebouwen te maken, zullen voor

geruimen tijd moeilijk of in het geheel niet te verdedigen zijn. De verdedigbaarheid der geheele stelling, die thans wellicht als mogelijk mag worden beschouwd, zal dus daaronder lijden en dit te meer, naarmate meerdere forten te gelijk en diensgevolge voor langeren tijd onderhanden worden genomen.

Van verschillende zijden werd ernstig geklaagd over de groote soberheid van de Memorie van Toelichting, waarin slechts eenige totaal bedragen op onvolledige wijze zijn toegelicht, zonder dat de Minister het noodig heeft geacht te vermelden, welke de verdeling van deze bedragen zal zijn of aan te geven, waar 1ste termijnen zijn uitgetrokken, hoeveel de geheele kosten zullen belooopen. Zooals de Minister had kunnen voorzien, en hem thans zal kunnen blijken uit het aantal vragen, dat men gemeend heeft te moeten stellen, is het diensgevolge voor vele leden niet mogelijk geweest zich omtrent de voorgestelde maatregelen een juist oordeel te vormen en is het afdeelingsonderzoek minder vruchtbaar geweest dan het had kunnen zijn, indien de Minister de Kamer het daarbij noodige licht had gegeven.

Naar aanleiding van de mededeeling in de Memorie van Toelichting, dat eene som van f 310 000 is uitgetrokken als 1ste termijn voor het maken van bomvrije gebouwen c.a. in de forten bij Penningsveer, Kromeniedijk, Zuiderwijkermeer en aan den Ham en dat voor dit bedrag hoofdzakelijk de fundamente van de gebouwen en voor het fort bij Penningsveer gedeeltelijk de gebouwen zelf zullen kunnen worden gemaakt, werden allereerst de volgende vragen gesteld:

1°. wat zal, behalve de fundamente, voor het uitgetrokken bedrag in de drie laatstgenoemde forten nog bovendien worden gemaakt?

2°. hoe groot is het bedrag, benoodigd voor het maken der fundeeringssputten in die forten?

3°. hoeveel zullen de kosten zijn van de in elk dezer forten vereischte bomvrije gebouwen?

4°. hoeveel zal, behalve het thans uitgetrokken bedrag, nog moeten worden besteed aan de voltooiing van de bomvrije gebouwen in het fort Penningsveer?

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van de vestingbegroting voor het dienstjaar 1898, verklaarde de Minister het werken in termijnen noodig te achten, opdat de belastingproeven zouden kunnen worden genomen. Nu thans voor het maken der fundamente van de bomvrije gebouwen in forten bedragen worden uitgetrokken, meende men de vraag te moeten stellen, of sedert de grondverschuiving bij het fort Vijfhuizen in beginsel is besloten ten aanzien van alle hoofdgebouwen paalfundeeringen toe te passen. Men meende te weten, dat ook bij de forten Liebrug en Penningsveer geene belastingproeven zijn genomen.

Waar de Minister ten vorigen jare herhaaldelijk heeft te kennen gegeven, dat met het oog op besparing van kosten bij het maken van verdere ontwerpen van forten telkens nauwgezet zou worden overwogen in welke mate de verschillende werken van meer of minder uitgebreide gebouwen zouden moeten worden voorzien en tot welke grens het zoogenaamde groot-flankement der forten zoude kunnen worden beperkt, daar had men, zoo meenden vele leden, mogen verwachten, dat in de Memorie van Toelichting omtrent het resultaat dezer overwegingen ten aanzien der forten, waarin thans bomvrije gebouwen zullen worden gemaakt, mededeelingen zouden zijn gedaan. Al konden deze leden begrijpen, dat de Minister na de mondelinge behandeling ten vorigen jare van de quaestie „woon- of wachtforten”, het niet noodig heeft geacht, zich over die quaestie nogmaals uit te laten, zij meenden, dat omtrent de ontwerpen der forten aan de Kamer nadere inlichting moest zijn verstrekt. Is bij voorbeeld voor die forten gerekend op gebouwen voor groot-flankement? Men zoude het op prijs stellen dit te weten, omdat naar veler meening het nut daarvan in inundatielinien twijfelachtig is. En indien op zoodanige gebouwen is gerekend, welk geschut zal daar dan worden aangewend en op hoeveel worden de globale kosten geraamd van de artillerie-bewapening, met inbegrip der munitie, voor de groot-flankements batterijen in de *geheele* stelling?

Ten vorigen jare heeft de Minister in de Memorie van Antwoord medege-deeld, dat hij meende in het openbaar geene nadere inlichtingen te mogen verstrekken op de toen gedane vragen. hoe de forten elk afzonderlijk zouden

worden ingericht en hoeveel de kosten van de in elk daarvan vereischte gebouwen zouden bedragen. Ten aanzien van het laatste punt achtte men de angstvalligheid wel een weinig ver gedreven, maar dit daarlatende, vroegen men of de Minister de bedoelde inlichtingen — met terreinkaarten en teekeningen van de ontworpen forten met gebouwen — niet ter inzage van de leden op de griffie zoude kunnen nederleggen.

Verscheidene leden waren van gevoelen, dat bij de behandeling der loopende vestingbegrooting de quaestie of aan wacht- dan wel aan woonforten de voorkeur moet worden geschonken, niet tot voldoende klaarheid is gekomen. Zij hechtten er aan te verklaren, dat zij door de argumenten, ten vorigen jare door den Minister tegen wachtforten aangevoerd, niet zijn overtuigd en wezen er met nadruk op, dat voorstanders van wachtforten sinds het vorige jaar steun hebben gevonden bij den bekenden Duitschen vestingbouwkundige von LEITHNER, naar wiens meening ⁽¹⁾ de tijd van woonforten voorbij is ⁽²⁾ en die wachtforten aanbevelenswaardig acht in alle gevallen, waarin de werken van de achterzijde bedekt te naderen zijn. Deze specialiteit op het gebied van fortificatie, wiens gezag zeker niet zal worden gewraakt, ziet in het bouwen van wachtforten de belangrijke voordeelen, dat de werken eene veel mindere grootte hebben en de bouwkosten veel geringer zijn, terwijl hij slechts dezen eisch stelt, dat in zulk een fort voldoende ruimte aanwezig is om voor korten tijd, één nacht bij voorbeeld, de geheele, voor de verdediging noodige, bezetting „im gedrängtesten Belage” te herbergen. Wordt dit laatste in het oog gehouden, dan zal naar zijne meening het fort voldoende zijn voor eene bezetting, die daarin voor een eenigszins langen tijd zal blijven en niet juist na 12 uren zal behoeven te worden afgelost.

Met het oog op dit alles, zouden de bedoelde leden gaarne zien, dat de Minister alsnog verklaarde, of hij zich niet zoude kunnen vereenigen met een type van forten, zooals door den genoemden Duitschen vestingbouwkundige wordt bedoeld en waarbij dus zou worden gebroken met elk, uit den aard der zaak toch reeds bekrompen, woon- en slaaplogies, terwijl de wachtgebouwen zooveel zouden worden verruimd, dat een eenigszins langduriger verblijf voor de bezetting zonder bezwaar mogelijk zoude zijn. Mocht onverhoopt het antwoord ontkennend luiden, dan zoude men gaarne zien, dat omtrent de quaestie, welke forten moeten worden gebouwd, nog nader een grondig artilleristisch en tactisch onderzoek werd ingesteld. Te eerder, zoo meende men, zou daarvoor grond bestaan, omdat in het technisch comité voor de versterking van de Stelling van Amsterdam, het tactisch element niet vertegenwoordigd was en diensgevolge over de inrichting der forten in de genoemde stelling tot dusverre uitsluitend advies is uitgebracht door technici, die wel moeten beslissen, hoe een fort zal worden gebouwd en ingericht om aan eene bepaalde bestemming te kunnen beantwoorden, maar het aangeven van die bestemming aan tactici behooren over te laten. Aan het ontbreken van het tactisch element in genoemd technisch comité wilde men het dan ook toeschrijven, dat dit comité een fort-type heeft ontworpen, hetwelk toen ter tijde voor de hooge terreinen waarop in andere landen de forten zijn gelegen, het meest geschikte werd geacht, maar waarbij op de voordeelen, die onze inundatiestelling den verdediger biedt, niet in voldoende mate schijnt te zijn gelet. Waar nu, zooals uit het boven weergegeven gevoelen van von LEITHNER blijkt, door sommigen in bepaalde gevallen zelfs voor hooge terreinen aan meer eenvoudige forten de voorkeur wordt geschonken en waar de Minister zelf door woord en daad heeft getoond, dat hij het fort-type, door het genoemde technisch comité ontworpen, voor onze toestanden niet in elk opzicht geschikt acht, meende men te mogen aannemen, dat hij tegen het doen instellen van het bedoelde onderzoek geene bezwaren zoude hebben.

Sommige leden wezen er op, dat dit onderzoek zich ook zoude moeten uitstrekken over de nog zeer betwiste vraag of de voordeelen, die het zoogenaamde groot-flankement in onze inundatiestelling zoude kunnen bieden, tegen de hoogst belangrijke kosten zouden opwegen, aan het maken van de daarvoor noodige gebouwen en het aanschaffen van het vereischte geschut verbonden.

(1) Mittheilungen über Gegenstände des Artillerie- und Geniewesens. Heft I, 1899.

(2) Das Zeitalter der casematierten Kasernen dürfte endgiltig vorbei sein, was insoferne ein Glück ist, als Fortificationen stets schlechte Unterkünfte waren.

Nu de Memorie van Toelichting zich bepaalt tot de mededeeling, dat in verband met de voltooiing van de gebouwen in de forten Vijfhuizen, Spaarndam, Velsen, St. Aagtendijk en Veldhuis en het ontbreken van de koepels in het fort te Velsen op deze begrooting een bedrag is gebracht van f 202.000, als eerste termijn voor het aanbrengen van genoemde koepels en van uitkijkposten, meende men de volgende vragen te moeten stellen:

1°. Welk gedeelte van dit bedrag zal zijn bestemd voor het maken van uitkijkposten en welk gedeelte voor het aanbrengen van koepels in het fort te Velsen?

2°. hoevele uitkijkposten zullen in het geheel worden aangebracht, hoe zal dit getal over de onderscheidene forten zijn verdeeld, hoeveel zullen de totale kosten bedragen en in hoeveel termijnen zullen deze op de begrooting worden gebracht?

3°. hoeveel zullen de totale kosten zijn van de koepels in het fort te Velsen en in hoeveel termijnen zullen deze kosten op de begrooting worden gebracht?

Sommige leden stelden ook nog de vraag, of reeds nu in het fort te Velsen koepels moeten worden aangebracht en of het niet beter zoude zijn, met het oog op de verbeteringen, die de constructie der pantserplaten allicht nog zal ondergaan, met het aanbrengen van deze koepels te wachten, totdat de Stelling van Amsterdam hare voltooiing zal naderen. Zij herinnerden hier aan 's Ministers uitspraak in de Memorie van Antwoord op de vestingbegrooting, dienst 1898, dat in de eerste plaats de forten van den gesloten kring van bomvrije gebouwen en van geschutsofstellingen voor de nabijverdediging zouden moeten worden voorzien en dat *wellicht* koepels voor zwaar geschut op het fort te Velsen noodig zouden zijn.

Andere leden wenschten van den Minister te vernemen, of koepels in het fort te Velsen wel strikt noodzakelijk zijn en of daár niet zou kunnen worden volstaan met gekazematteerde of gepantserde batterijen. Gaarne zouden zij weten, welk het verschil in kosten zoude zijn tusschen de bedoelde batterijen en de voorgestelde koepels.

Eenige leden, die met den Minister van oordeel waren, dat het van overwegend belang is met het oprichten van sectorparken en groepdepots voor het opleggen van artillerie- en geniematerieel in de Stelling van Amsterdam te beginnen, wenschten naar aanleiding van dezen maatregel eenige inlichtingen te ontvangen. Allereerst zagen zij eene tegenstrijdigheid tusschen hetgeen in de 3e en in de 4e alinea van de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld. Terwijl eerst wordt beloofd, dat men te laat zoude komen, indien met den aanleg van sectorparken en groepdepots werd gewacht totdat het meerendeel van wat opgelegd moet worden aanwezig is, wordt even later medegedeeld, dat het noodzakelijk is reeds nu met den aanleg een begin te maken, omdat de voorraad gereed begint te komen. In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat, werd met den voorgestelden maatregel nog langer gedraald, het materieel hetzij op ongeschikte plaatsen voorloopig zou moeten worden opgeborgen, of wel, wat bij voorbeeld het kruit aangaat, den bouw van vredesmagazijnen zou eischen. Naar aanleiding hiervan werd gevraagd, vooreerst of met deze ongeschikte plaatsen worden bedoeld de loodsen, die reeds achter de forten zijn gebouwd voor het opleggen van het geschut in de tusschenbatterijen en verder, waarom de bouw van nieuwe kruitmagazijnen noodig zoude wezen, terwijl reeds een aanzienlijk getal van allerlei bergplaatsen en magazijnen aanwezig moet zijn. Immers volgens den toelichtenden staat is van af het jaar 1891 tot en met het jaar 1899 een bedrag van ruim f 590.000 voor het maken van loodsen, munitie- en buskruitmagazijnen uitgegeven. Is wellicht meerdere bergruimte voor buskruit in de Stelling van Amsterdam noodig, omdat daár de voorraden voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie worden opgelegd?

Gevraagd werd, of kan worden medegedeeld, waar de depots en parken zullen komen.

In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat de thans op de begrooting gebrachte post van f 59.000 dezelfde is, die bereids op de ontwerp-begrooting van het loopende jaar werd aangevraagd. Men meende daaruit te mogen afleiden, dat het, evenals ten vorigen jare, in de bedoeling ligt, 4 sectorparken en een drietal groepdepots te maken, waarvan de gezamenlijke kosten op f 480.000 worden geraamd.

De opmerking in de Memorie van Toelichting, dat met het oprichten van de noodige sectorparken en groepdepots in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie — in eene eerste linie dus — tot den tijd van mobilisatie kan worden gewacht, maakt, zoo meende men, een zonderlingen indruk, omdat daarnaast staat te lezen, dat het noodzakelijk is reeds in vreedetijd met het oprichten dier parken en depots te beginnen in de Stelling van Amsterdam, die geacht mag worden in de tweede linie te liggen. Men meende dan ook te mogen aannemen, dat het der Regeering met de verdediging van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie geen ernst meer is en herinnerde in dit verband aan eene uitdrukking in de Memorie van Antwoord ten vorigen jare, blijkens welke er niet aan wordt gedacht, de genoemde linie in een toestand te brengen, welke voor eene permanente verdedigingsstelling van den nieuwen tijd wordt gevorderd.

Mocht evenwel deze meening niet juist zijn en wordt dus nog steeds vastgehouden aan het denkbeeld, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie te verdedigen, dan dienen ook voor die linie, zoo betoogde men, sectorparken en groepdepots te worden in gereedheid gebracht. Hoe ook onze defensie moge worden geregeld, in een tijd van mobilisatie zal er altijd zooveel te doen overblijven, dat het met het oog daarop gevaarlijk is tot dien tijd uit te stellen wat in tijd van vrede kan worden voorbereid of tot stand gebracht.

Sommige leden waren zelfs van oordeel, dat het aanbeveling zou verdienen, indien de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zal worden verdedigd, de centrale oplegging van het materieel in deze linie te doen plaats vinden en met het oprichten van parken en depots in de Stelling van Amsterdam te wachten tot den tijd van mobilisatie. Immers, zoo betoogden zij, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zou het eerst worden aangevallen en waar het vervoer van Amsterdam naar die linie volgens de Memorie van Toelichting altijd mogelijk is, zou het vervoer in omgekeerde richting even goed kunnen plaats hebben.

Gevraagd werd tusschen welke forten de gemeenschapswegen zullen worden aangelegd, met het oog waarop f 23.000 op deze begroting is gebracht en waar de toegangsbruggen zullen worden opgesteld, waarop de thans uitgetrokken post van f 20.000 betrekking heeft.

Voor het inrichten en verbeteren van inundatiemiddelen is thans een bedrag van f 26.500 uitgetrokken. Naar aanleiding daarvan werd gevraagd, welke inundatiemiddelen worden bedoeld en werd in herinnering gebracht, dat in de Memorie van Toelichting bij de vestingbegroting, dienst 1895, de algeheele inrichting der inundatiemiddelen werd geraamd op nog f 60.000, terwijl blijkens den toelichtenden staat deze som, ten gevolge van het thans uitgetrokken bedrag, met meer dan f 14.000 zal worden overschreden. Men mag vertrouwen, dat op volgende begrotingen voor dit doel nu ook geene bedragen meer zullen worden uitgetrokken en zoo neen, hoeveel zal dan nog benoodigd zijn?

Gevraagd werd of het uittrekken voor *Memorie* van den post voor den aanleg van beplantingen beteekent, dat met dien aanleg voorshands niet zal worden voortgegaan. Slechts dan zoude men zich, den langen tijd in aanmerking nemende, welken beplantingen noodig hebben om te worden wat zij moeten zijn, met zoodanige staking van den aanleg kunnen vereenigen, wanneer de aanwezige beplantingen reeds nu beantwoorden aan hare bestemming in oorlogstijd. Daarom zoude men gaarne omtrent den staat dier beplantingen eenige inlichtingen willen ontvangen.

Naar aanleiding van de mededeelingen, die in de Memorie van Toelichting ten aanzien van de drinkwatervoorziening der Stelling van Amsterdam worden gedaan, deelden eenige leden mede te hebben vernomen, dat het rapport van de Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 16 Januari 1895, n°. 23, reeds eenigen tijd geleden bij den Minister is ingekomen. Zij vroegen of dit juist is en zoo ja, of de Minister niet eenige meerdere inlichtingen omtrent deze aangelegenheid zou kunnen verstrekken en of het bedoelde rapport hem geene aanleiding geeft om thans reeds met eenig voorstel tot de Kamer te komen.

Artikel 1. Enkele leden bleven de toelagen van de officieren der genie ongerechtvaardigd achten en konden niet inzien, dat de bestaande regeling van die toelagen moet worden bestendigd tot de algemeene herziening van de traktementen der officieren.

Andere leden konden zich met het in de Memorie van Toelichting geuite gevoelen wel vereenigen en zouden, nu de bedoelde officieren reeds gedurende

20 à 25 jaren de toelagen hebben genoten en deze dus beschouwd kunnen worden als een deel van hun traktement, het zeer onbillijk vinden hun die plotse-
ling te ontnemen.

De vraag werd gesteld of veel van den arbeid, die thans door de teekenaars bij de genie wordt verricht, niet aan de officieren zou kunnen worden opgedragen. Werd daartoe overgegaan, dan zou, zoo meende men, het bedrag voor teekenaars en buitengewone opzichters uitgetrokken, heel wat lager kunnen zijn dan thans.

Verder werd de opmerking gemaakt, dat ten aanzien van een deel der uitgaven, waarvoor op dit artikel gelden zijn uitgetrokken, ook reeds bedragen voorkomen op art. 99 van hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting. Men verzocht daaromtrent eenige opheldering.

Art. 5. Sommige leden betoogden, dat bij deskundigen meer en meer de overtuiging veld wint, dat riviermonden en toegangen van uit zee behooren te worden verdedigd niet door vaartuigen maar door forten, van het moderne, verdragende geschut voorzien. Met het oog daarop, zouden zij gaarne van den Minister een bepaald antwoord ontvangen op de vraag, of naar zijne meening de Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak beter met één of meer forten dan door de marine zou kunnen worden verdedigd. Luidt dit antwoord bevestigend, dan scheen hun zoodanige verdediging aanbevelenswaardig en op den duur ook veel minder kostbaar.

Aldus vastgesteld den 14den November 1899.

SERET.
MEESTERS.
SMEENGE.
DE BEAUFORT.
GROEN VAN WAARDER.